

Ref 43

Vid beräkning av återkravsbelopp med anledning av en felaktig utbetalning av bostadstillägg ska det beaktas hur mycket som skulle ha betalats ut i särskilt bostadstillägg om beslutsmyndigheten hade haft korrekt information vid tidpunkten för beviljandet av ersättningen.

100 kap. 2 § och 102 kap. 26 § och 29 § första stycket 5 socialförsäkringsbalken

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 4 oktober 2023 följande dom (mål nr 5089-21).

Bakgrund

1. Bostadstillägg är ett inkomstprövat tillägg till vissa andra socialförsäkringsförmåner. Den som vill ha bostadstillägg måste ansöka om det. Bostadstillägg lämnas i form av bostadstillägg och särskilt bostadstillägg.

2. Särskilt bostadstillägg lämnas i de fall den försäkrades inkomster är så låga att inkomsterna, trots att den försäkrade får bostadstillägg, inte räcker till bostadskostnaden och övriga levnadsomkostnader. Det handlar om en utfyllnad upp till en skälig levnadsnivå.

3. Försäkringskassan beslutade att bevilja D.T. bostadstillägg. Storleken på ersättningen baserades på att han var ensamstående. Ungefär samtidigt som beslutet fattades folkbokfördes dock hans hustru på samma adress som honom. Han var alltså inte ensamstående utan gift och bodde tillsammans med sin hustru och skulle därmed ha fått en lägre ersättning.

4. Försäkringskassan beslutade mot den bakgrunden att han skulle betala tillbaka en del av den ersättning som hade betalats ut. D.T. begärde omprövning av beslutet, men Försäkringskassan ändrade inte sitt beslut.

5. Försäkringskassan redovisade i omprövningsbeslutet hur mycket D.T. skulle ha fått i bostadstillägg under den aktuella perioden om han hade ansökt om tillägget som sammanboende, och förklarade att det beloppet hade räknats av vid fastställandet av återkravsbeloppet. Vidare konstaterade Försäkringskassan att om D.T. hade ansökt som sammanboende skulle han även ha beviljats särskilt bostadstillägg. Det särskilda bostadstillägget skulle till viss del ha kompenserat för minskningen av bostadstillägget. Myndigheten ansåg dock att det inte fanns förutsättningar för att räkna av vad han skulle ha haft rätt till i särskilt bostadstillägg,

eftersom bostadstillägg och särskilt bostadstillägg inte är identiska ersättningar.

6. Allmänna ombudet för socialförsäkringen överklagade till Förvaltningsrätten i Göteborg och vidare till Kammarrätten i Göteborg. Domstolarna avslog överklagandena.

Yrkanden m.m.

7. *Allmänna ombudet för socialförsäkringen* yrkar att det vid fastställandet av återkravsbeloppet ska beaktas vad D.T. skulle ha haft rätt till i särskilt bostadstillägg.

8. *D.T.* har inte hörts av.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

9. Frågan i målet är om det vid beräkningen av återkravsbelopp med anledning av en felaktig utbetalning av bostadstillägg ska beaktas hur mycket som skulle ha betalats ut i särskilt bostadstillägg om Försäkringskassan hade haft korrekt information vid tidpunkten för beviljandet av ersättningen.

Rättslig reglering m.m.

10. Av 100 kap. 2 § socialförsäkringsbalken framgår att bostadstillägg är ett inkomstprövat tillägg till vissa andra socialförsäkringsförmåner och att det lämnas i form av bostadstillägg och särskilt bostadstillägg.

11. I 102 kap. 21–25 a §§ regleras hur bostadstillägget beräknas, och i 26–30 §§ hur det särskilda bostadstillägget räknas fram.

12. Av 26 § framgår att särskilt bostadstillägg ska lämnas med det belopp som den försäkrades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå i övrigt. Av 29 § första stycket 5 följer att bostadstillägg ska ses som en inkomst vid beräkningen av det särskilda bostadstillägget.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

13. D.T. fick bostadstillägg baserat på att han var ensamstående. Han var dock inte ensamstående utan sammanboende med sin hustru. Det är ostridigt i målet att han av den anledningen beviljades bostadstillägg i en omfattning som han inte hade rätt till och att förutsättningarna för återkrav är uppfyllda. Frågan i målet är enbart till vilket belopp återkravet ska fastställas.

14. Försäkringskassan har vid fastställandet av återkravsbeloppet beaktat vad D.T. skulle ha haft rätt till i bostadstillägg om han hade

ansökt som sammanboende. Försäkringskassan har alltså tagit hänsyn till vad som skulle ha betalats ut i bostadstillägg om myndigheten hade haft korrekt information vid tidpunkten för beviljandet av ersättningen. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening var det riktigt att göra det.

15. Om D.T. hade ansökt som sammanboende skulle han emellertid inte bara ha haft rätt till bostadstillägg utan även särskilt bostadstillägg. Detta har Försäkringskassan inte beaktat vid fastställandet av återkravsbeloppet.

16. Det krävs ingen särskild ansökan för att beviljas särskilt bostadstillägg utan beslutsmyndigheten utreder på eget initiativ om den försäkrade har rätt till det. Visar det sig vid beräkningen av bostadstillägget att detta inte blir tillräckligt högt för att den försäkrade ska nå upp till en skälig levnadsnivå, ska den försäkrade även beviljas särskilt bostadstillägg.

17. Regleringen är alltså uppbyggd så att prövningen av rätten till bostadstillägg respektive särskilt bostadstillägg ska göras i ett sammanhang. Av regleringen följer också att storleken på bostadstillägget har en direkt betydelse för om och i vilken omfattning den försäkrade har rätt till särskilt bostadstillägg.

18. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening blir det då fel att i en återkravssituation inte göra motsvarande samlade bedömning. Försäkringskassan borde alltså vid fastställandet av återkravsbeloppet ha beaktat vad D.T. skulle ha haft rätt till i särskilt bostadstillägg.

19. Underinstansernas avgöranden ska därmed upphävas och målet visas åter till Försäkringskassan för ny beräkning av hur mycket som D.T. ska betala tillbaka.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas avgöranden och visar målet åter till Försäkringskassan för fortsatt handläggning.

I avgörandet deltog justitieråden *Ståhl*, *Classon*, *Askersjö*, *von Essen* och *Medin*. Föredragande var justitiesekreteraren Anna Ekman.

Förvaltningsrätten i Göteborg (2021-03-25, ordförande Johansson):

Frågan i målet är om Försäkringskassan borde ha reducerat det totala återkravsbeloppet med det belopp som D.T. faktiskt skulle ha fått i särskilt

bostadstillägg om han hade ansökt som sammanboende för perioden maj 2018–februari 2019, s.k. mellanskillnadsberäkning.

Försäkringskassan ska besluta om återbetalning av ersättning om den försäkrade har orsakat att denna har lämnats felaktigt eller med för högt belopp genom att lämna oriktiga uppgifter eller underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. Detsamma gäller om ersättning i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som fått ersättningen har insett eller skäligen borde ha insett detta (108 kap. 2 § socialförsäkringsbalken).

Särskilt bostadstillägg betalas ut i de fall där den sökandes inkomst, efter avdrag för skäligen bostadskostnad, understiger skäligen levnadsnivå (102 kap. 26 § socialförsäkringsbalken).

Det står klart att det i målet är fråga om två olika förmåner som regleras i skilda bestämmelser. Som Försäkringskassan konstaterat är förutsättningarna för att beviljas bostadstillägg och särskilt bostadstillägg olika. Dessa omständigheter talar enligt förvaltningsrättens bedömning för att Försäkringskassan inte skulle ha beaktat rätten till särskilt bostadstillägg vid beräkningen av återbetalningsskyldigheten. Det finns varken stöd i lag eller i rättspraxis att beakta olika förmåner vid en mellanskillnadsberäkning. Att beakta olika förmåner vid beräkningen skulle även kunna leda till konsekvenser som blir svåra att förutse beträffande vilka andra möjliga förmåner som Försäkringskassan skulle beakta (jämför Kammarrätten i Stockholms dom den 3 juni 2019 i mål nr 6103-18). Det saknas därför skäl för att ändra Försäkringskassans beslut. Överklagandet ska därmed avslås.

– Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Göteborg (2021-06-28, *Grankvist, Fröberg och Sundberg*):

Kammarrätten instämmer i förvaltningsrättens bedömning.

– Kammarrätten avslår överklagandet.